

Compilation of Connected Curriculum Framework in Iran's Higher Education¹

Amolbanin Keshavarzruodaki¹, Kourosh Fathi Vajargah^{2*}, Seyedeh Maryam Hosseini Largani³, Gholamreza Yadegarzadeh⁴

¹PhD Candidate of Higher Education Curriculum, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

²Professor of the Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

³The academic Staff of the Higher Education Research and Planning Institute and the Director of the Educational and Curriculum Innovations Department, Tehran, Iran.

⁴Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran.

ARTICLE INFO

Article Type:

Original Research

Received: 11.19.2022

Revised: 12.22.2022

Accepted: 01.03.2023

Keyword:

Higher Education

Curriculum

Connected Curriculum

Higher Education Curriculum

*Corresponding Author:

Kourosh Fathi Vajargah

Email:

Kouroshfathi2@gmail.com

ABSTRACT

A strong link between education and research can result in better student learning and consequently, higher education growth and development. In this paper, we aimed to develop a communication-building curriculum for Iran's higher education. A qualitative and data-driven research design was used for this study. An extensive sample of experts and specialists in curriculum planning was selected based on the principles of theoretical saturation for Shahid Beheshti, Allameh Tabatabai, Amir Kabir, and Al Zahra Universities, using the purposeful sampling method to choose 13 as a sample. To collect data, a semi-structured interview was conducted. In order to analyze the collected data, Glazer's approach and continuous comparisons were employed, followed by open, selective, and theoretical coding. As per the results of the research, the final framework of the research emerged, comprising 13 main categories, 29 subcategories, and 96 concepts based on the central category of "education and research link". Findings indicated that the communicative curriculum framework includes elements, effective factors, and consequences, and each comprising several categories. The results of the research showed that the relationship between education and research in the communication curriculum based on the proposed framework will lead to the growth of educational and research activists, the development and dynamism of universities, the applicability of the curriculum, the development of the country in various dimensions and the expansion of knowledge horizons.

¹ The present article is taken from the doctoral thesis of the field of higher education curriculum of Shahid Beheshti University.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Higher education is one of the important infrastructures of the educational system of any country and its task is to train experts in various fields of research and provide specialized services of comprehensive science and technology. One of the areas of the higher education system is the curriculum, the success, stability and effectiveness of which depend on its timely response to the environment, particularly the higher education environment of (Terekzadeh and Nekomand, 2013). Education is a tool to build the world with a better situation and includes all members of the society and has a direct relationship with all the main elements of a society; therefore, considering its important role, it should be supported. Research in this field is considered one of the most important supporters of education. The link between research and education, by being tied to supporting fields such as ethics, will be able to play its important roles and properly navigate the winding path of knowledge creation and leadership. The curriculum is considered as the first tool for managing the "teaching and research link". The communicative curriculum can help the university in fulfilling its obligations taking into consideration the mechanisms it has. The concept of communicative curriculum considers twelve types of communication in the curriculum, one of which is the relationship between education and research. In fact, the curriculum is a communication tool to move towards new platforms and ecosystems, end the autistic and aquarium situation of the curriculum, and enter the new path of multi-platform development and applicability of the curriculum. In this regard and according to the existing study gap in the current research, the aim was to answer a general question: What is the appropriate framework of communication-building curriculum in Iran's higher education? In addition, the following three partial questions were asked:

- What are the elements of communicative curriculum in Iran's higher education?
- What are the effective factors of communicative curriculum in Iran's higher education?
- What will be the consequences of communicative curriculum in Iran's higher education?

Methodology

Since the current research was carried out with the aim of formulating the appropriate framework of communication-building curriculum in Iran's higher education, its dominant paradigm was interpretive. In terms of its practical purpose and nature, this study was considered to be qualitative using the data base method and Glaserian approach. The statistical population of the research included key specialists and experts in curriculum planning at Shahid Beheshti, Allameh Tabatabai, Amir Kabir and Al Zahra universities, 13 of whom were selected as a sample based on the principle of theoretical saturation using the purposeful sampling method. A semi-structured interview was used to collect data. Then, the collected data were analyzed using Glazer's approach and continuous comparison in the process of open, selective and theoretical coding.

Results and discussion

After data collection, the foundation data method was used with the Glaserian approach for data analysis. According to Glaser (1967), there are two types of codes: real codes (open and selective coding) and theoretical codes. In open coding, the goal of the analysts is to create an emergent set of concepts and categories, as well as to discover the central category. In this research, the researcher named the central category "link between education and research". In the selective coding stage, the researcher makes the coding around the central category and guides the coding process based on it. In the stage of theoretical coding, using abstract models, the resulting categories are combined into a theory (Glaser and Hon, 2005).

In response to the main question of the research and to formulate the framework of communication-building curriculum in Iran's higher education, several operational or sub-questions were pursued, the first of which was: What are the elements of communicative curriculum in Iran's higher education? From the point of view of the experts, the basic elements of the communicative curriculum were human resources, professors and students; curriculum design elements included goals, content, teaching-learning and evaluation activities; and program implementation tools included time, place and educational and research equipment.

In response to the second question (What are the effective factors of communicative curriculum in Iran's higher education?), the extracted categories regarding the effective factors included the policies governing the higher education system, the method of budget allocation and reward mechanisms, the qualifications of professors and the characteristics of students.

The consequences mentioned in the third question (What will be the consequences of communication curriculum in Iran's higher education?) were categorized into three individual, organizational and extra-organizational dimensions and five general categories in the theoretical coding section. Individual consequences consisted of the growth of educational and research actors. Organizational consequences included self-reliant and leading university, active curriculum while extra-organizational consequences comprised development of the country in different dimensions and expansion of knowledge horizons.

In general, 96 concepts, 29 sub-categories and 13 main categories were obtained from the qualitative data analysis in the interviews section using open, selective and theoretical codings. Glaser's six coding family inspired the proposed framework of the communication-building curriculum which is presented in Figure 1.

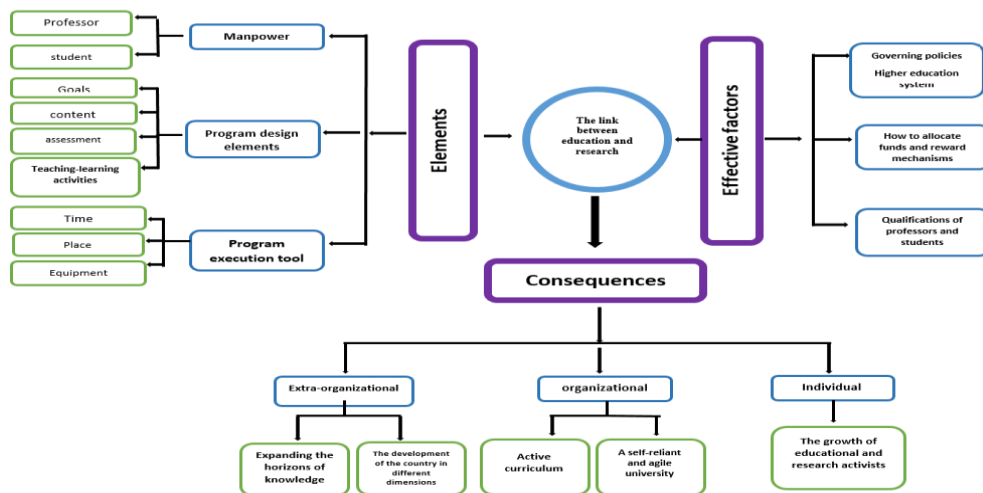

Figure 1. The proposed framework of communicative curriculum.

Conclusion

The lack of success of universities in achieving important goals such as educating a thinking and thoughtful generation, creating an entrepreneurial spirit, strengthening the gears of industry by cultivating skilled and trained human resources, creating jobs and developing the frontiers of science and technology causes researchers to provide solutions to solve this fundamental crisis. One of these solutions is focusing attention on the university curriculum, which, as one of the most central parts of the university, can have a great impact on solving problems. A communication-building curriculum that focuses on the link between education and research as a new field can help solve some of the crises that have arisen, but due to the new nature of this type of curriculum, a specific framework is needed. The unity between education and research in the higher education system of the country can be realized. Accordingly, in the present research, this issue was addressed by using the database method and data analysis through Glaser's approach.

تدوین چارچوب برنامه درسی ارتباط‌ساز در آموزش عالی ایران

ام‌البین کشاورز رودکی^۱، کوروش فتحی واجارگاه^{۲*}، سیده مریم حسینی لرگانی^۳، غلامرضا یادگارزاده^۴

- ۱- دانشجوی رشته برنامه درسی آموزش عالی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.
- ۲- استاد، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.
- ۳- هیأت علمی موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی و مدیر گروه نوآوری‌های آموزشی و درسی، تهران، ایران.
- ۴- استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

چکیده

اطلاعات مقاله

پیوند آموزش و پژوهش، رویکردی مؤثر برای افزایش کیفیت یادگیری دانشجویان و در نتیجه رشد و تحول آموزش عالی است. پژوهش حاضر با هدف تدوین چارچوب مناسب برنامه درسی ارتباط‌ساز در آموزش عالی ایران انجام شد. طرح پژوهش از نوع کیفی و با روش داده‌بنیاد است. جامعه آماری پژوهش شامل متخصصان و صاحب‌نظران کلیدی برنامه‌ریزی درسی آموزش عالی دانشگاه‌های شهیدبهشتی، علامه طباطبائی، امیرکبیر و الزهرا می‌باشد که ۱۳ نفر از آنها بر اساس اصل اشباع نظری با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. به‌منظور گردآوری داده‌ها از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شد. سپس داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از رویکرد گلیزری و مقایسه مستمر در فرایند کدگذاری باز، انتخابی و نظری تجزیه و تحلیل شدند و نتایج آن به ظهور چارچوب نهایی پژوهش با ۱۳ مقوله اصلی، ۲۹ مقوله فرعی و ۹۶ مفهوم، پیرامون مقوله محوری با عنوان «پیوند آموزش و پژوهش» منجر شد. یافته‌ها حاکی از آن بود که چارچوب برنامه درسی ارتباط‌ساز مشتمل بر عناصر، عوامل مؤثر و پیامدها است که هر یک از این مؤلفه‌ها دربرگیرنده چندین مقوله می‌باشد. نتیجه پژوهش نشان داد که ارتباط بین آموزش و پژوهش در برنامه درسی ارتباط‌ساز براساس چارچوب پیشنهادی به رشد و بالندگی کنشگران آموزشی و پژوهشی، توسعه و پویایی دانشگاه‌ها، کاربردی‌شدن برنامه درسی، توسعه‌یافتگی کشور در ابعاد مختلف و گسترش افق‌های دانش منجر خواهد شد.

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۸/۲۸

بازنگری مقاله: ۱۴۰۱/۱۰/۰۱

پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۱۰/۱۳

کلید واژگان:

آموزش عالی
برنامه درسی
برنامه درسی ارتباط‌ساز
برنامه درسی آموزش عالی

*نویسنده مسئول: کوروش فتحی واجارگاه

پست الکترونیکی:

Kouroshfathi2@gmail.com

مقدمه

آموزش عالی یکی از زیرساخت‌های مهم نظام آموزشی هر کشور است که وظیفه آن تربیت نیروی متخصص در زمینه‌های مختلف، پژوهش و ارائه خدمات تخصصی در حوزه‌های متنوع علم و فناوری جامع است (کیایی جمالی و همکاران، ۲۰۱۸). یکی از حوزه‌های نظام آموزش عالی، برنامه درسی است که موفقیت، پایداری و تأثیرگذاری آن منوط به پاسخگویی به موقع آن به محیط، مخصوصاً محیط آموزش عالی است (ترکزاده و نیکومند، ۲۰۱۵). برنامه درسی فاقد ارتباط و پاسخگویی به محیط را می‌توان به‌عنوان برنامه درسی آکواریومی^۱ قلمداد کرد. برنامه درسی آکواریومی را می‌توان برنامه‌ای مصنوعی و بدون ارتباط تعریف کرد که فراگیران را برای زندگی در محیطی مصنوعی و نه واقعی آماده می‌کند (فتحی‌واجارگاه و همکاران، ۲۰۱۸). معضلات محیط در حال تغییر، متناسب با بازار کار نبودن، قدیمی بودن سرفصل‌ها، شیوع همه‌گیری کرونا، فشار فناوری بر بدنه سنتی، کاهش کیفیت آموزش، جدایی آموزش از پژوهش، تمرکز نسبی ساختار تدوین برنامه درسی و تمرکز کامل اجرای برنامه، پایین بودن دانش برنامه درسی استادان، برنامه درسی پنهان و حتی زیرزمینی برنامه‌ها موضوعاتی چالشی در حوزه برنامه‌های درسی هستند (بازدارمچی‌قیه و همکاران، ۲۰۲۰). پاسخگویی برنامه درسی، توجه به نیازها، مطلوبیت‌ها و اقتضانات محیطی و تلاش برای توسعه نوآوری، بهبود کیفیت در ایفای نقش‌ها و کارکردهای خود، پویایی و پیشرفت جامعه، رقابت‌جویی، خلاقیت و نوآوری و ارتباط با محیط است (ترکزاده و همکاران، ۲۰۲۰). برنامه‌های درسی، بستر شکل گرفتن مهم‌ترین فرایند نظام دانشگاهی یعنی یادگیری است. آموزش، پژوهش و عرضه خدمات تخصصی توسط مؤسسات آموزش عالی تا حدود زیادی به پویایی برنامه‌های درسی وابسته است (فتحی‌واجارگاه، ۲۰۲۱). سازگار نبودن برنامه‌های درسی با تقاضای بازار کار و موفق نبودن برنامه‌های درسی در کمک به دانشجویان برای کسب اطلاعات و مهارت‌های لازم به‌منظور ایفای نقش مؤثر در دنیای کار متحول امروز، حاکی از تحقق نیافتن رسالت واقعی برنامه درسی آموزش عالی است (ترکزاده و کشاورزی، ۲۰۱۶). به‌رغم این‌که آموزش و پژوهش به‌عنوان دو کارکرد اصلی آموزش عالی در همه‌جا مطرح هستند و از طرفی تقریباً این مفروضه جهانی است که پژوهش برای آموزش سودمند است و همچنین توافق عمومی بر مهم بودن دانش‌پژوهی وجود دارد، شاید تعجب‌آور باشد که تعداد نسبتاً کمی از دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، سیاست‌های ویژه‌ای برای پایش این دو کارکرد و نیز به‌حداکثر رساندن و توسعه هم‌افزایی سودمند این دو، در برنامه کاری خود اتخاذ کرده‌اند (جکسون، ۱۹۹۲)^۲. امروزه، دانشگاه مدرن از راه شدت و قوت رابطه پژوهش و آموزش آن مشخص می‌شود (احمد و همکاران، ۲۰۱۷)^۳. آموزش، ابزاری برای ساختن جهان با موقعیتی بهتر است و همه‌آحاد جامعه را دربر می‌گیرد و با همه عناصر اصلی یک جامعه ارتباط مستقیم دارد بنابراین با توجه به نقش خطیر آن باید مورد پشتیبانی و حمایت قرار گیرد. پژوهش در این بستر یکی از مهم‌ترین حامیان آموزش محسوب می‌شود. پیوند پژوهش و آموزش با گره خوردن با قلمروهای حمایتی مانند اخلاق، قادر به ایفای نقش‌های مهم خود خواهد بود و می‌تواند مسیر پرپیچ‌وخم دانش‌آفرینی و هدایت‌گری را به‌درستی طی کند (قورچیان و همکاران، ۲۰۱۴)؛ چنان‌که برخی شواهد، پیوند آموزش و پژوهش را رویکردی مؤثر برای افزایش کیفیت یادگیری دانشجویان در آموزش عالی معرفی کرده‌اند (پن و همکاران، ۲۰۱۴)^۴. برنامه درسی، اولین ابزار برای مدیریت بر «پیوند آموزش و پژوهش» محسوب می‌شود. شیوه مدیریت بر پیوند بین آموزش و پژوهش، با استفاده از برنامه‌ریزی درسی عبارت است از: حصول اطمینان از تنیده شدن پژوهش در آموزش از طریق بررسی و بازبینی مواد منابع درسی، محتوای درسی و روش‌های تدریس، میزان هم‌پوشی بین حوزه‌های پژوهشی و محتوای دروس منبای مدیریت بر این پیوند است (قورچیان و همکاران، ۲۰۱۴). برنامه درسی ارتباط‌ساز با توجه به سازوکارهایی که دارد

¹ Aquarium Curriculum

² Jackson

³ Ahammed

⁴ Pan

می‌تواند به دانشگاه در جامعه عمل پوشاندن به تعهداتش یاری برساند. مفهوم برنامه درسی ارتباط‌ساز دوازده نوع از ارتباط را در برنامه درسی مدنظر دارد که یکی از انواع آن ارتباط بین آموزش و پژوهش است (فنگ، ۲۰۱۷)^۱. در واقع برنامه درسی ارتباط‌ساز، مفردی است برای حرکت به سمت بسترها و اکوسیستم‌های جدید و پایان دادن به وضعیت اوتیسمی و آکواریومی و وارد شدن در مسیر نو/ چندبسترسازی و کاربردی شدن برنامه درسی. در همین راستا و با توجه به خلأ مطالعاتی موجود، هدف پژوهش حاضر، پاسخگویی به یک سؤال کلی: چارچوب مناسب برنامه درسی ارتباط‌ساز در آموزش عالی ایران کدام است؟ و سه سوال جزئی زیر خواهد بود:

- عناصر برنامه درسی ارتباط‌ساز در آموزش عالی ایران کدامند؟
- عوامل مؤثر برنامه درسی ارتباط‌ساز در آموزش عالی ایران کدامند؟
- پیامدهای برنامه درسی ارتباط‌ساز در آموزش عالی ایران چه خواهد بود؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

پیوند بین آموزش و پژوهش در قالب برنامه درسی می‌تواند در پویایی دانشگاه، رشد افراد، رونق صنعت، توسعه بازار کار، حل مسائل اساسی جامعه، کارآفرینی و اشتغال‌زایی تأثیرگذار باشد و سطح آموزش و پژوهش در نظام آموزشی را ارتقا ببخشد. به دلیل جدید بودن قلمروی برنامه درسی ارتباط‌ساز، پژوهش‌های محدودی در رابطه با آن انجام گرفته که در برخی از آنها درخصوص عناصر برنامه درسی اشاره شده است مانند پژوهش (اسچیلر و همکاران، ۲۰۲۱)^۲ که نشان دادند یادگیری تجربه‌گرا، یادگیری مادام‌العمر، اعطای بورس تحصیلی در زمینه آموزش و یادگیری، پژوهش، بازتاب انتقادی به یافته‌های پژوهشگران در دانشگاه‌ها می‌تواند سهم بزرگی را در موفقیت دانشگاه‌ها برای رسیدن به اهداف آموزشی و پژوهشی داشته باشد.

(میرزاده مراغه و همکاران، ۲۰۲۲) نشان دادند که ارتقای عملکرد دانشگاه‌های فنی و حرفه‌ای براساس نیازهای آموزشی شامل مؤلفه‌های مهارت‌های تدریس، مدیریت تدریس، مهارت‌های ارزشیابی، مهارت‌های پژوهش، ارتباطات و توسعه فردی، فناوری اطلاعات و مدیریت، مهارت‌های آموزشی عمومی و مهارت‌های آموزشی تخصصی است.

(صادقی‌فر و همکاران، ۲۰۲۲) به این نتیجه رسیدند که نیازسنجی، تحول در اهداف، تحول در محتوا، تحول در روش آموزش و تدریس و تحول در شیوه‌های ارزشیابی از جمله عواملی هستند که از حیث آموزشی، تأثیرات بسیار مثبتی را بر توسعه آموزش‌های فنی حرفه‌ای دارند.

در برخی از پژوهش‌ها به عوامل مؤثر بر ارتباط آموزش و پژوهش اشاره شده است از جمله در نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش (سرگزی و حسینقلی‌زاده، ۲۰۲۰) نشان داده شده که برقراری پیوند آموزش و پژوهش در دانشگاه به سه عامل اساسی از جمله برنامه درسی، اعضای هیئت‌علمی و دانشجویان معطوف است که توجه به آن از سوی سیاست‌گذاران آموزشی، ضرورت می‌یابد. در تحقیقی که (قورچیان و همکاران، ۲۰۱۴) انجام دادند، مؤلفه‌ها و زیرمؤلفه‌های استخراج‌شده در زمینه پیوند بین آموزش و پژوهش در دانشگاه‌های برتر جهان را در قالب سه عامل ساختاری، رفتاری و محیطی جاگذاری و ارتباط تعاملی بین آنها را مشخص کردند. (کدخدایور و قیومی‌ایرغویی، ۲۰۱۵) در پژوهشی که انجام دادند به این نتیجه رسیدند که سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان آموزشی با توجه به خصوصیت دانشگاه، شرایط و مقتضیات اجتماعی باید مسیر فعالیت‌های آموزش و پژوهشی را تعیین کنند. (کوبن، ۲۰۱۶)^۳ در تحقیقی به این نتیجه رسید که برای تسهیل در پیوند بین آموزش و پژوهش باید از تعالی تدریس، اعطای بورس تحصیلی در زمینه تدریس، یادگیری و پژوهش، در

¹ Fung

² Schiller

³ Quinn

دانشگاه‌ها استفاده شود. (برنان و همکاران، ۲۰۱۹)^۱ طی پژوهشی به این نتیجه رسیدند که برای اینکه دانشگاه‌ها بتوانند فاصله میان آموزش و پژوهش را کاهش دهند باید از ابزار مهم مشارکت‌دادن دانشجویان در فرایندهای پژوهشی و توانمندسازی اعضای هیئت علمی استفاده کنند. (شانایدا و همکاران، ۲۰۱۹)^۲ تحقیقی را برای شناسایی عوامل اصلی مؤثر در موفقیت تحصیلی دانشجویان و فعالیت پژوهشی انجام دادند و نتایج ذیل را براساس اولویت به‌دست آوردند: تأثیر شخصیت دانشجویان بر روند آموزش و فعالیت پژوهشی آنها، نقش محتوای برنامه درسی برای دانشجویان در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی؛ جایگاه استاد به‌عنوان بخشی جدایی‌ناپذیر و تعیین‌کننده در ارائه فعالیت آموزشی و فعالیت پژوهشی دانشجویان؛ نقش استراتژیک مدیریت دانشگاه در افزایش فعالیت علمی و پژوهشی دانشجویان. در برخی از پژوهش‌ها نیز به پیامدهای پیوند آموزش و پژوهش پرداخته شده است، مانند پژوهشی که (برگلوند و همکاران، ۲۰۱۹)^۳ انجام شد که براساس آن مشخص شد اگر فعالیت‌های مرتبط با تحقیق در برنامه درسی گنجانده شود و در تدریس روزمره استفاده شود کیفیت عملکرد کلی دانشجویان، برای مثال در تفکر انتقادی و حل مسئله افزایش می‌یابد. (خان، ۲۰۱۷)^۴ پژوهشی را انجام دادند که یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که ترکیبی متعادل از فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی بر کیفیت و استانداردهای کلی آموزش تأثیر مثبت می‌گذارد. اهمیت موضوع ارتباط بین آموزش و پژوهش تا اندازه‌ای است که (فنگ، ۲۰۱۷) چارچوبی برای برنامه درسی ارتباط‌ساز طراحی می‌کند که در مرکز این مدل، جهت‌گیری آموزشی و رویکرد برنامه درسی ارتباط‌ساز، یعنی یادگیری از طریق پژوهش و تحقیق ارائه شده است. علاوه بر این، پژوهش‌هایی در این زمینه وجود دارد که نشان از اهمیت برنامه درسی توأم با آموزش و پژوهش و تأثیر آن بر سایر مؤلفه‌های دانشگاه دارد از جمله در پژوهش (مدنی و همکاران، ۲۰۱۸) که نتایج آن نشان داد از جمله شرایط علی که به گسترش پویندگی و تحرک نظام آموزش عالی منجر می‌شود را تنوع برنامه‌های آموزشی و پژوهشی، گسترش پژوهش‌های کاربردی مبتنی بر نیاز، ظرفیت ارتباط و تعامل دانشگاه با صنایع و سازمان‌ها، برنامه درسی انعطاف‌پذیر و کاربردی، تشکیل می‌دهد و نیز در پژوهشی که (داوودی‌راد و همکاران، ۲۰۲۱) انجام دادند به این نتیجه رسیدند که طراحان و متخصصان برنامه‌ریزی درسی، دانشجویان، استاد، نبود آینده‌پژوهی کارآفرینی، سیاست‌های آموزش عالی، مدیریت آموزش عالی، برنامه‌های درسی و کیفیت ناکارآمد، عوامل مؤثر بر کارآفرینی اجتماعی آموزش عالی ایران هستند. یافته‌های مطالعه (میسینی و همکاران، ۲۰۲۰)^۵ نشان می‌دهد که طراحی برنامه درسی به‌طور مثبت و قابل توجهی بر توانایی استخدام تأثیر می‌گذارد. از این‌رو، این مطالعه به ایجاد بینش مهمی در زمینه اجرای طراحی برنامه درسی مؤثر، ایجاد تعادل بین مبانی عملی و نظری در مؤسسات آموزش عالی خصوصی و دولتی کمک می‌کند. با توجه به مطالعه تحقیقات انجام‌شده در زمینه پیوند آموزش و پژوهش در آموزش عالی ایران به‌خوبی می‌توان دریافت که پژوهش‌های کمی به ارتباط بین آموزش و پژوهش در حوزه برنامه درسی انجام شده است و این خلأ موجود محققان را به تحقیق در این زمینه ترغیب کرد.

روش‌شناسی پژوهش

از آنجایی که پژوهش حاضر با هدف تدوین چارچوب مناسب برنامه درسی ارتباط‌ساز در آموزش عالی ایران انجام پذیرفته، پارادایم غالب آن تفسیرگرایی، از نظر هدف، کاربردی و از لحاظ ماهیت، از مطالعات کیفی می‌باشد که با روش داده‌بنیاد^۶ و رویکرد گلپزری انجام شده است. جامعه آماری پژوهش شامل متخصصان و صاحب‌نظران کلیدی برنامه‌ریزی درسی آموزش عالی دانشگاه‌های شهید بهشتی، علامه طباطبایی، امیرکبیر و الزهرا می‌باشد که ۱۳ نفر از آنها بر اساس

¹ Brennan

² Shanaida

³ Berglund

⁴ Khan

⁵ Misni

⁶ Grounded theory

اصل اشباع نظری با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند به عنوان نمونه انتخاب شدند. به‌منظور گردآوری داده‌ها از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شد. سپس داده‌های جمع‌آوری‌شده با استفاده از رویکرد گلیزری و مقایسه مستمر در فرایند کدگذاری باز، انتخابی و نظری تجزیه و تحلیل شد.

با توجه به اهداف موردنظر، از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و عمیق برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شده است. پیش از انجام مصاحبه، رهنمودی برای مصاحبه آماده شد ولی پایبندی کامل به آن وجود ندارد و با توجه به پاسخ‌های مصاحبه‌کنندگان، سؤالات تکمیلی تنظیم گردید. برای هر مصاحبه ۴۵ الی ۹۰ دقیقه زمان در نظر گرفته شد و برای ثبت مصاحبه‌ها از نکته‌برداری به صورت هم‌زمان و ضبط صدا استفاده گردید و سعی بر این بود که بلافاصله پس از انجام هر مصاحبه، پیاده‌سازی آن صورت گیرد و برای اطمینان از صحت انتقال داده‌ها، برای هر مصاحبه‌ای این فرایند دو بار انجام شد. در پژوهش حاضر جامعه موردنظر چهار دانشگاه دولتی شهر تهران^۱ بودند و از نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی برای انتخاب مصاحبه‌شوندگان استفاده شد و تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. از ۱۳ نفر از متخصصان و صاحب‌نظران برنامه درسی آموزش عالی که همگی از اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌ها بودند، مصاحبه به‌عمل آمد. افرادی به‌عنوان نمونه برگزیده شدند که به لحاظ اطلاعاتی، غنی^۲ بودند و می‌توانستند اطلاعات مفیدی را در حوزه موضوع منتخب^۳ فراهم آورند و داده‌های غنی‌تری را در راستای اهداف مطالعه ارائه دهند. مشخصات خبرگان موردمصاحبه در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱. مشخصات مصاحبه‌شوندگان.

کد	سمت	رتبه	سابقه	رشته تحصیلی	دانشگاه
۱	عضو هیئت علمی دانشگاه	استادیار	۱۰ سال	برنامه‌ریزی درسی	امیرکبیر
۲	عضو هیئت علمی دانشگاه	دانشیار	۲۰ سال	برنامه‌ریزی درسی	امیرکبیر
۳	عضو هیئت علمی دانشگاه	استاد	۲۸ سال	برنامه‌ریزی درسی	الزهرا
۴	عضو هیئت علمی دانشگاه	استاد	۲۵ سال	برنامه‌ریزی درسی	الزهرا
۵	عضو هیئت علمی دانشگاه	استاد	۲۵ سال	برنامه‌ریزی درسی	الزهرا
۶	عضو هیئت علمی دانشگاه	دانشیار	۱۲ سال	برنامه‌ریزی درسی	الزهرا
۷	عضو هیئت علمی دانشگاه	دانشیار	۱۰ سال	برنامه‌ریزی درسی	شهید بهشتی
۸	عضو هیئت علمی دانشگاه	استادیار	۱۰ سال	برنامه‌ریزی درسی	شهید بهشتی
۹	عضو هیئت علمی دانشگاه	دانشیار	۷ سال	برنامه‌ریزی درسی	شهید بهشتی
۱۰	عضو هیئت علمی دانشگاه	استاد	۳۰ سال	برنامه‌ریزی درسی	علامه طباطبایی
۱۱	عضو هیئت علمی دانشگاه	دانشیار	۱۰ سال	برنامه‌ریزی درسی	علامه طباطبایی
۱۲	عضو هیئت علمی دانشگاه	دانشیار	۱۲ سال	برنامه‌ریزی درسی	علامه طباطبایی
۱۳	عضو هیئت علمی دانشگاه	استادیار	۱۲ سال	برنامه‌ریزی درسی	علامه طباطبایی

در راستای تعیین روایی و پایایی کدگذاری مصاحبه‌ها نیز روش‌های زیر صورت گرفت:

^۱ دانشگاه علامه طباطبایی، دانشگاه شهید بهشتی، دانشگاه صنعتی امیرکبیر، دانشگاه الزهرا(س)

^۲ Information rich

^۳ Chosen topic area

شیوه بررسی به‌وسیله اعضای پژوهش: ۲ نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه با تخصص برنامه درسی در آموزش عالی و یک نفر دانشجوی دکتری برنامه درسی در آموزش عالی به‌عنوان اعضای پژوهش، کل فرایند کدگذاری را بازبینی کردند و نظرات ایشان در فرایند کدگذاری اعمال شد.

مشارکتی بودن پژوهش: به این منظور، از رویکرد رفت و برگشتی استفاده و نظرات مشارکت‌کنندگان در مراحل مختلف تجزیه و تحلیل، اعمال شد.

پایایی دو کدگذار: برای محاسبه پایایی با روش توافق درون‌موضوعی، دو کدگذار انتخاب شدند. از یک نفر دکتری برنامه درسی آموزش عالی و یک عضو هیئت علمی درخواست شد تا به‌عنوان همکار پژوهش (کدگذار) در پژوهش مشارکت و سپس محقق به همراه همکاران پژوهش، تعداد چهار مصاحبه را کدگذاری کنند. مقدار ضریب کاپای کوهن که به‌عنوان شاخص پایایی تحلیل در این قسمت به کار رفت، برابر ۹۸ درصد است. با توجه به اینکه این میزان از پایایی بیشتر از ۹۲ درصد است، قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها مورد تأیید است.

پایایی بازآزمون: بدین منظور، از بین مصاحبه‌های انجام‌گرفته، تعداد ۴ مصاحبه انتخاب شد و هریک از آنها در فاصله زمانی ۱۰ روزه کدگذاری مجدد شد. پایایی بازآزمون این پژوهش با استفاده از فرمول ذکرشده برابر با ۸۵ درصد است. با توجه به اینکه میزان پایایی از ۶۰ درصد بالاتر است، قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها مورد تأیید است.

یافته‌ها

پس از جمع‌آوری داده‌ها در مرحله تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش داده‌بنیاد با رویکرد گلیزری استفاده شد. از دیدگاه (گلاسر، ۱۹۹۸)^۱ اساساً دو نوع کد وجود دارد: (۱) کدهای حقیقی^۲ (کدگذاری باز و انتخابی)، که جوهره حقیقی فضای پژوهش را مفهوم‌سازی می‌کند. (۲) کدهای نظری^۳ که چگونگی ارتباط ممکن میان کدها را در راستای تلفیق به‌صورت یک نظریه یکپارچه، مفهوم‌سازی می‌کند. بر همین اساس مراحل زیر برای کدگذاری داده‌ها طی شد.

گام اول: کدگذاری باز

در کدگذاری باز، هدف تحلیل‌گران، خلق مجموعه‌ای نوظهور از مفاهیم و مقولات است. فرایند کدگذاری باز با ظهور مقوله محوری، پایان می‌یابد. مقوله محوری، مقوله‌ای است که دغدغه اصلی مشارکت‌کنندگان را در مورد مسئله پژوهش نشان می‌دهد. در این پژوهش با لحاظ کردن معیارها و براساس رویه‌های رویکرد گلیزری، تأثیرات ظهور مقوله محوری، پس از کدگذاری مصاحبه پنجم نمودار شد. به‌طوری‌که در این مرحله، مقوله محوری «پیوند آموزش و پژوهش»، نام گذاشته شد. این مقوله محوری که بیشترین تغییرات حول دغدغه اصلی مشارکت‌کنندگان را توضیح می‌دهد، محور مطالعه و تمرکز داده‌های جمع‌آوری انتخابی در مراحل بعدی خواهد بود (گلاسر و هولتن، ۲۰۰۷)^۴.

جدول ۲. نمونه کدگذاری باز.

ردیف	نکات کلیدی مصاحبه	کدهای اولیه
۱	سیاست‌های دستوری و سیاست‌زدگی جواگو نیست و این موضوع، خودزرفنگری را از بین می‌برد.	ساختار سیاست‌زده آموزش عالی

¹ Glaser

² Substantive codes

³ Theoretical codes

⁴ Glaser & Holton

ردیف	نکات کلیدی مصاحبه	کدهای اولیه
۲	ساختار سیاسی و سیاست‌زده آموزش عالی نمی‌تواند در راستای موفقیت دانشگاه‌ها مؤثر باشد و بیشتر مانع ایجاد می‌کند.	
۳	سیاست‌های مدیریتی و سیاست‌زدگی که در این زمینه باید گفت که تغییر مدام سیاست‌ها و راهبردها محیط‌های آموزشی را سیاست‌زده می‌کند و کارکنان و هیئت علمی را سردرگم می‌کند.	
۴	آیا از نظر سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، سیاست‌گذار و تصمیم‌گیر زمینه را فراهم کرده است تا برنامه درسی ارتباط درست کند یا نه اختلال درست می‌کند؟ از این رو در مورد برنامه درسی ارتباط‌ساز زمینه خیلی مهم است.	نگرش حاکمان سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، سیاست‌گذار و تصمیم‌گیر به پیوند آموزش و پژوهش
۵	احساس ضرورت پرداختن به برنامه درسی ارتباط‌ساز از سوی تصمیم‌گیران باید ایجاد شود تا شاهد تغییر رویه شویم.	
۶	نگرش‌های مدیران و حاکمان سیاسی نسبت به آموزش و پژوهش باید تغییر کند و آموزش و پژوهش را با هم ببینند و به پیوند این دو اهمیت بدهند.	
۷	باید بن‌مایه را از دیدگاه متخصصان برنامه درسی و طرز نگاه متخصصان در مورد برنامه درسی ارتباط‌ساز استخراج کرد، زاویه نگاه‌ها را جمع‌آوری کرد و بررسی کرد چقدر بین این نظرات این همانی وجود دارد.	نوع نگاه متخصصان برنامه درسی به برنامه درسی ارتباط‌ساز
۸	سیاست‌گذاری‌های کلان آموزشی مهم‌ترین عامل مؤثر در برنامه‌های آموزشی است.	
۹	سیاست‌های کلان مدیریتی باید در راستای اجرای برنامه درسی غنی با رویکرد ارتباط‌ساز اتخاذ شود.	
۱۰	در چنین برنامه‌ای، سیاست‌های کلان جامعه بسیار تأثیرگذار هستند، برای مثال من اگر در جامعه‌ای زندگی می‌کنم که مسائل اقتصادی و مفاهیم اقتصادی، اولویت آن جامعه است انتظارش این است که دانشجوی دانشگاهی من یا مخاطب برنامه درسی ارتباط‌ساز من، بتواند در تقویت قوای اقتصادی به ما کمک کند.	تأثیر سیاست‌های کلان جامعه به برنامه درسی ارتباط‌ساز

گام دوم: کدگذاری انتخابی

فرایند کدگذاری انتخابی نیز همچون فرایند کدگذاری باز صورت می‌گیرد و محقق از طریق فرایند مقایسه مستمر، مفاهیم و مقولات پژوهش را استخراج می‌کند. در این مرحله، کدگذاری پیرامون مقوله محوری صورت می‌گیرد و فرایند کدگذاری بر مبنای آن هدایت می‌شود. کدگذاری انتخابی، با کدگذاری برای متغیر محوری^۱، سر و کار دارد. بنابراین در ادامه، مصاحبه‌ها حول مقوله محوری استخراج‌شده در مرحله کدگذاری باز، تحت عنوان «پیوند آموزش و پژوهش» صورت گرفت.

گام سوم: کدگذاری نظری

در مرحله کدگذاری نظری به تفکر در مورد مقوله‌هایی پرداخته می‌شود که ممکن است به حوزه گسترده‌ای از احتمالات ذهنی بینجامد و به صورت تحلیلی به دنبال پیوند ممکن بین مقوله‌هاست (عابدین و همکاران، ۲۰۲۰). بنابراین کدهای نظری عبارتند از: مدل‌های انتزاعی که مقولات حاصل را در راستای یک نظریه تلفیق می‌کنند (گلاسر و هولتن، ۲۰۰۵).

¹ Core variable

نتایج کدگذاری، مفاهیم و مقولات چارچوب برنامه درسی ارتباط‌ساز براساس روش گلگیری در جداول ۲ تا ۴ ارائه شده است. بنابراین در این بخش با در نظر گرفتن سؤالات پژوهش به تشریح هریک از آنها می‌پردازیم. درخصوص نیل به پاسخ سؤال اصلی پژوهش و برای تدوین چارچوب برنامه درسی ارتباط‌ساز در آموزش عالی ایران، چندین پرسش عملیاتی یا فرعی پیگیری شد که اولین آنها این است که:

– سؤال اول: عناصر برنامه درسی ارتباط‌ساز در آموزش عالی ایران کدامند؟

در جدول ۲ مفاهیم و کدهای مربوط به عناصر آورده شده و در ادامه بخشی از نقل قول‌های مصاحبه‌شوندگان ارائه شده است.

جدول ۳. مفاهیم و مقولات استخراج‌شده در خصوص عناصر برنامه درسی ارتباط‌ساز.

مقوله	مفهوم	کد
	دانشجوی فعال تفکرگرا	یادگیرنده کنشگر اندیشه‌ورز
		دانشجو به‌عنوان شریک یادگیری
		دانشجو مولد ایده و دانش
		با پیوند آموزش و پژوهش دانشجو به‌عنوان فعال منتقد و انتقادپذیر
نیروی انسانی	استاد به‌عنوان رهبر و تدوین‌گر فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی	یادگیرنده یک فرد مسئولیت‌پذیر
		در جریان پیوند آموزش و پژوهش دانشجو طراح و مجری پژوهش
		مهارت‌های آموزشی و پژوهشی، پداگولوژیکی و دانش فناوری استادان
		تسهیلگری استاد برای انجام پژوهش
	مشارکت به‌عنوان رهبر و تدوین‌گر فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی	به اشتراک گذاشتن یافته‌های پژوهشی توسط استادان
		تسلط بر رویکردهای پژوهش‌محور و حل مسئله
		شناخت مسائل صنعت، رشته، مشاغل جهت تشکیل کلاس مسئله‌محور توسط استاد
		مشارکت استادان در طراحی، اجرا و ارزشیابی برنامه
	اهداف آموزشی و پژوهشی	ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای استادان
		تناسب اهداف با دانش موضوعی
		توجه به اهداف توسعه‌ی پایدار در تعیین اهداف برنامه درسی ارتباط‌ساز
		اعمال‌نظر متخصصان رشته، کارفرمایان، صاحبان حرف و مشاغل در تعیین اهداف
عناصر طراحی برنامه	محتوای آموزشی و پژوهشی	تعیین اهداف براساس نیازها، شرایط و الزامات محیطی
		توجه به ارتباط عمودی محتوا
		توجه به ارتباط افقی محتوا
		محتوای آموزشی با محوریت مسائل اجتماعی بومی و ملی
	استفاده‌ی یاددهنده از رویکردهای مطرح تدریس	تناسب محتوا با اقتضات زمانی و مکانی
		محتوای برانگیزنده و محرک استعدادها
		محتوای کارآفرین و اشتغال‌زا
		تناسب روش‌های تدریس با سایر عناصر برنامه
		پژوهش تحت هدایت آموزش

مقوله	مفهوم	کد
فعالیت‌های یاددهی-یادگیری		تدریس برانگیزنده حس جستجوگری و پژوهشگری
		نقش تدریس در هدایت پژوهش‌ها با توجه به مسائل اجتماعی
		تأثیر تدریس فعال در ایجاد باورپذیری
ارزشیابی		هم‌راستایی ارزشیابی با اهداف تدوین‌شده
		تقویت نظام ارزشیابی در راستای پاسخگویی به ذی‌نفعان
		اجرای آزمون‌های عملی و پژوهشی‌محور
		تأکید بر ارزیابی دانشجویان از خودشان
مکان آموزشی و پژوهشی		فضای انسانی توأم با روابط انسانی پژوهش‌خیز و رقابتی
		فضایی متناسب با تحولات نوین آموزشی
		شرایط فیزیکی و معماری مناسب با پژوهشگری
ابزار اجرای برنامه	زمان آموزش و پژوهش	انعطاف‌پذیری زمان
		تناسب زمان با اهداف
		زمانی به گسترگی زندگی علمی فرد
		تناسب زمان با اقتضات محیطی
تجهیزات آموزشی و پژوهشی		امکانات و وسایل آموزشی و پژوهشی
		فناوری‌های جدید متناسب با نوع فعالیت‌ها آموزشی و پژوهشی

همان‌گونه که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، از دیدگاه صاحب‌نظران عناصر اساسی برنامه درسی ارتباط‌ساز عبارتند از: نیروی انسانی، عناصر طراحی برنامه درسی و ابزار اجرای برنامه که نقش مستقیم و بسزایی در شکل‌گیری برنامه درسی ارتباط‌ساز در آموزش عالی ایران دارند. در این زمینه صاحب‌نظر ۵ معتقد بود که: در سایر الگوها و مدل‌ها از یادگیرنده به‌عنوان فردی که یادگیری به‌وسیله او انجام می‌شود، یاد می‌شود. اما در برنامه درسی ارتباط‌ساز که پژوهش‌غلبه و اصالت دارد یادگیرنده، بیشترین و مؤثرترین نقش را می‌تواند ایفا کند؛ یعنی اگر دانشجو پژوهشگری نکند و دنبال کشف راه‌حل‌ها با اندیشه‌ورزی نباشد نمی‌تواند به نتایج مطلوب علمی برسد. مصاحبه‌شونده کد ۴ بر این باور بود که: استادان ما باید از دانش موضوعی فراتر بروند و مهارت‌های آموزشی، پژوهشی، پداگولوژیکی و دانش فناوری داشته باشند. مصاحبه‌شونده کد ۶ در زمینه عناصر طراحی برنامه درسی بر این باور بود که: آموزش یک پدیده تصادفی نیست و باید هدفمند باشد؛ یعنی به‌صورت هدفمند دانشجو را هدایت کنیم که با انجام پژوهش به آن دانش موضوعی برسد و در نتیجه هم پژوهش او و هم آموزش او رشد پیدا می‌کند و هم دانش مبتنی‌بر پژوهش شکل می‌گیرد و هم با زندگی روزمره ارتباط پیدا می‌کند. متخصص کد ۹ در مورد اهمیت زمان معتقد بود که: عنصر زمان یعنی آن الگویی در آن که می‌خواهید بین آموزش و پژوهش ارتباط برقرار کنید و زمان قطعاً باید انعطاف بالایی داشته باشد.

سؤال دوم: عوامل مؤثر برنامه درسی ارتباط‌ساز در آموزش عالی ایران کدامند؟

یکی از سؤالاتی که از متخصصان و صاحب‌نظران برنامه درسی خواسته شد تا در مورد آن نظرات خود را بیان کنند، سؤال درباره عوامل مؤثر در ایجاد ارتباط بین پژوهش و آموزش در برنامه درسی ارتباط‌ساز بود. در جدول ۳ مفاهیم و مقولات مربوط به عوامل مؤثر و نهایتاً مقوله‌های مرتبط با آن آورده شده است.

جدول ۴. مفاهیم و مقولات اصلی عوامل مؤثر بر برنامه درسی ارتباط‌ساز.

مقوله	مفهوم	کد
سیاست‌های حاکم بر نظام آموزش عالی	ساختار متمرکز یا غیرمتمرکز دانشگاهها	ساختار سیاست‌زده آموزش عالی
		سیستم برنامه‌ریزی متمرکز مراکز آموزشی
		میزان تفویض اختیار به دانشگاهها
نحوه تخصیص بودجه و مکانیسم‌های پاداش	حمایت‌های مادی و معنوی از آموزش و پژوهش	نگرش حاکمان سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، سیاست‌گذار و تصمیم‌گیر به پیوند آموزش و پژوهش
		نوع ارتباطات مدیران و حمایت‌های آنها از برنامه‌های آموزشی
		تأثیر سیاست‌های کلان جامعه بر برنامه درسی ارتباط‌ساز
		هنجارها و قوانین حاکم بر نظام آموزشی
صلاحیت‌های استادان و ویژگی‌های دانشجویان	شایستگی‌های حرفه‌ای اساتید	نوع نگاه متخصصان برنامه درسی به برنامه درسی ارتباط‌ساز
		نحوه اتخاذ، اجرا و ارزیابی سیاست‌های آموزش و پژوهشی
		استفاده از مشوق‌های پژوهشی در هدایت فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی
قابلیت‌ها و توانمندی‌های دانشجویان	پژوهش	آموزشی و پژوهشی
		تأثیر بودجه، اعتبارات و پشتوانه‌های مالی در ارتقای کیفیت آموزش و پژوهش
		سیاست‌های استخدام و ارتقای اعضای هیأت‌علمی
		میزان دانش و آگاهی استادان در حوزه تخصصی
تأثیر ویژگی‌های دانشجویان بر پیوند آموزش و پژوهش	قابلیت‌ها و توانمندی‌های دانشجویان	نحوه سنجش دانشجویان برای ورود به دانشگاه
		تأثیر ویژگی‌های دانشجویان بر پیوند آموزش و پژوهش

مقوله‌های استخراج‌شده در مؤلفه عوامل مؤثر عبارتند از: سیاست‌های حاکم بر نظام آموزش عالی، نحوه تخصیص بودجه و مکانیسم‌های پاداش و صلاحیت‌های استادان و ویژگی‌های دانشجویان. با توجه به مفهوم کلی استخراج‌شده، صاحب‌نظر کد ۱۲ معتقد بودند که: ساختار سیاسی و سیاست‌زده آموزش عالی نمی‌تواند در راستای موفقیت دانشگاهها مؤثر باشد و بیشتر مانع ایجاد می‌کند. صاحب‌نظر کد ۹ نیز این باور را داشتند که: حمایت‌های مالی از پژوهشگران و استادان پژوهشگر و دانشجویان می‌تواند تأثیر زیادی در امر پژوهش داشته باشد. عطا‌ی گزنت‌های آموزشی و پژوهشی به استادان یا دانشجویان در این امر تعیین‌کننده است. همچنین متخصص کد ۲ بر این اعتقاد بودند که: سازوکارهای ارتقای استادان دانشگاه به نوعی مخل پیوند آموزش و پژوهش است زیرا بیشترین امتیاز لازم برای ارتقا را فعالیت‌های پژوهش سطح پایین به خود اختصاص داده‌اند درحالی‌که بی‌توجهی به آموزش و پژوهش‌های عمیق می‌تواند عواقب گسترده‌ای داشته باشد.

– سؤال سوم: پیامدهای برنامه درسی ارتباط‌ساز در آموزش عالی ایران چه خواهد بود؟

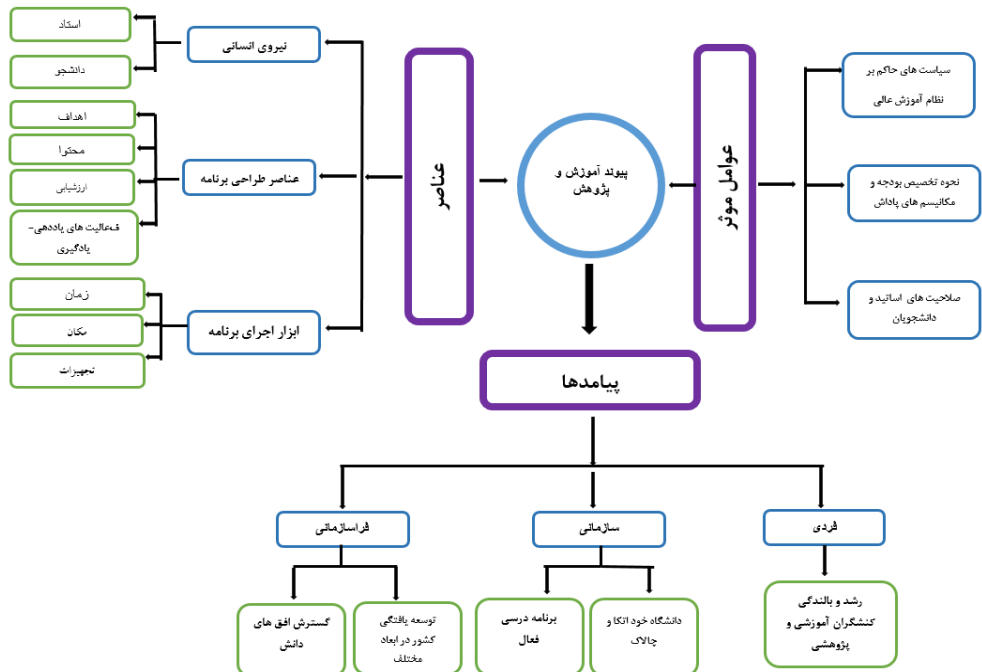
سؤال نهایی که از صاحب‌نظران برنامه درسی خواسته شد تا در مورد آن نظرات خود را بیان کنند، سؤال درباره پیامدهای ارتباط بین پژوهش و آموزش در برنامه درسی ارتباط‌ساز بود. در جدول ۴ کدها و مفاهیم مربوط به پیامدها و نهایتاً مقوله‌های مرتبط با آن آورده شده است.

جدول ۵. مفاهیم و مقولات مربوط به پیامدها برنامه درسی ارتباط‌ساز.

ابعاد	مقوله	مفهوم	کد	
فردی	رشد و بالندگی کنشگران آموزشی و پژوهشی	ارزش‌زا	مجهز شدن دانشجو به مهارت‌های اساسی	
			دانشجوی خودآفرین و	تقویت روحیه پژوهشگری در مسیر اکتشاف و ابتکار دانشجویان گسترش توانایی‌ها در ارتباطات فردی و گروهی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی
			ارتقای عملکرد استادان	استادان هدایتگر ارتباطات و فعالیت‌های منجر به خلاقیت و خودشکوفایی به‌روزشدن مهارت‌های اساتید
سازمانی	دانشگاه خوداتکا و پیشرو	بهبود فضای گفتگو و تعاملات پژوهشی	رشد و توسعه دانشگاه با تعامل فعال و سازنده با جامعه علمی دنیا خوداتکایی و خودکفایی با تولید دانش و گسترش پژوهش‌های راه‌حل‌گرا	
			نویدستسازی در برنامه درسی	رشد سرمایه انسانی و تقویت روابط انسانی در عرصه پژوهش تغییر اکوسیستم برنامه درسی از مدرسه به آموزش عالی، محیط کار و فضای‌های متنوع مختلف گسترش فعالیت‌های برنامه‌ریزان درسی برنامه درسی در خدمت حل مسئله، بهبود مسئله، تغییر در مسئله و میانجی‌گری در حل مسائل ارتقای کیفیت آموزش و پژوهش
			کارآمدی آموزش و یادگیری	ایجاد یادگیری معنادار ارتقای یادگیری مادام‌العمر تقویت ارتباطات در راستای توسعه هم‌افزایی توسعه رشته‌های میان‌رشته‌ای هم‌اندیشی و حل مسائل مختلف در رشته‌های گوناگون تقویت برنامه درسی بین‌رشته‌ای، تلفیقی و ترکیبی تقویت نگرش سیستمی و نگرش تلفیقی
فراسازمانی	توسعه یافتگی کشور در ابعاد مختلف	جامعه پیشرفته و کلان‌نگر	رشد و توسعه همه‌جانبه کشور اجرای طرح‌های پژوهشی با نگاه به آینده رضایت‌مندی حاصل از جستجوگری، پژوهشگری، حل مسائل و تولید دانش موفقیت و احساس رضایت در دانشجویان	
			اشتغال‌پذیری دانش‌موختگان	ایجاد فرصت‌های شغلی تقویت و توسعه استارت‌آپ‌ها تقویت ابتکار و خلاقیت برای ایجاد کارآفرینی
			تولید علم	ساختن دانش مبتنی بر پژوهش تولید دانش در حوزه تخصصی

با انجام مصاحبه‌ها که در آن از نظرات استادان صاحب‌نظر و متخصص حوزه برنامه درسی استفاده شد و بعد از عملیات کدگذاری در سه مرحله، با مراجعه به مطالعات مرتبط با موضوع و پیشینه تحقیق و تحلیل‌های تحقیق، نتایج حاصل‌شده در سه بعد فردی، سازمانی و فراسازمانی و پنج مقوله کلی در بخش کدگذاری نظری دسته‌بندی شد که عبارتند از: رشد و بالندگی کنشگران آموزشی و پژوهشی، دانشگاه خوداتکا و پیشرو، برنامه درسی فعال، توسعه‌یافتگی کشور در ابعاد مختلف و گسترش افق‌های دانش. در همین زمینه متخصص کد ۲ این نظر را داشتند که: مهم‌ترین پیامد برنامه درسی ارتباط‌ساز، توسعه روحیه پژوهشگری است زیرا به‌طور دائم ذهن افراد مشغول تجزیه و تحلیل امور و حل مسائل مختلف است و همین موضوع روحیه پژوهشگری، مهارت‌های پژوهشگری و دانش‌های مربوط به اینکه انسان باید بداند تا پژوهشگر شود را توسعه می‌دهد. صاحب‌نظر کد ۱۳ این اعتقاد را داشتند که: با ایجاد پیوند بین آموزش و پژوهش و تلاش در این راستا، دانشگاه‌ها می‌توانند با تولید دانش و گسترش دامنه پژوهش‌های راه‌حل‌گرا به خودکفایی و خوداتکایی دست یابند. صاحب‌نظر کد ۱ در این خصوص بر این عقیده بودند که: یکی از پیامدهای برنامه درسی ارتباط‌ساز این است که برنامه درسی از حالت خشک و بی‌روح بودن خارج می‌شود و محدوده برنامه درسی از مدرسه فراتر می‌رود و وارد فضاهای جدید در آموزش عالی، محیط کار و ... می‌شود.

به‌طورکلی، از تحلیل داده‌های کیفی پژوهش در بخش مصاحبه‌ها ۹۶ مفهوم و ۲۹ مقوله فرعی و ۱۳ مقوله اصلی حاصل شد. با توجه به نظرات متخصصان و صاحب‌نظران مشارکت‌کننده در مصاحبه‌ها و همچنین تحلیل‌های مشارکت‌کنندگان که در قالب یادداشت جمع‌آوری شده‌اند و کدگذاری‌های باز، انتخابی و نظری، چارچوب پیشنهادی برنامه درسی ارتباط‌ساز با الهام گرفتن از خانواده شش سی گلیزر، شکل گرفت که در قالب شکل ۱ ارائه شده است.

شکل ۱. چارچوب پیشنهادی برنامه درسی ارتباط‌ساز.

بحث و نتیجه‌گیری

شکست دانشگاه‌ها در دستیابی به اهداف مهمی همچون تربیت نسلی فکور و اندیشمند، ایجاد روحیه کارآفرینی، تقویت چرخ‌دنده‌های صنعت به‌واسطه پرورش نیروی انسانی ماهر و آموزش‌دیده، اشتغال‌زایی و توسعه مرزهای علم و فناوری باعث می‌شود تا محققان راه‌حل‌هایی برای حل این بحران اساسی ارائه دهند. یکی از این راه‌حل‌ها توجه به برنامه درسی دانشگاهی است که به‌عنوان یکی از محوری‌ترین بخش‌های دانشگاه می‌تواند تأثیر بسیاری بر حل مسائل به‌وجودآمده داشته باشد. برنامه درسی ارتباط‌ساز که پیوند بین آموزش و پژوهش را موردتوجه خود دارد به‌عنوان یک حوزه جدید، می‌تواند به حل بخشی از بحران‌های به‌وجودآمده کمک کند ولی به دلیل نو بودن این نوع برنامه درسی، نیاز به چارچوبی مشخص دارد تا براساس آن بتواند به وحدت بین آموزش و پژوهش در پیکره آموزش عالی کشور جمله عمل ببوشاند. برهمین اساس در پژوهش حاضر با استفاده از روش داده‌بنیاد و تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق رویکرد گلگیری، به این مهم پرداخته شد. یافته‌های پژوهش در ارتباط با سؤالات پژوهش نشان داد که چارچوب برنامه درسی ارتباط‌ساز دارای سه مؤلفه اصلی: عناصر، عوامل مؤثر و پیامدها می‌باشد. مقولات احصاشده در زمینه عناصر شامل: نیروی انسانی، عناصر طراحی برنامه درسی و ابزار اجرای برنامه است که این سه مقوله اصلی دربرگیرنده نه مقوله فرعی می‌باشد. درخصوص مقوله نیروی انسانی که تأکید بر نقش استاد و دانشجو در جریان یادگیری است، نتایج پژوهش‌های (سرگزی و حسینقلی‌زاده، ۲۰۲۰) که توجه به نقش اعضای هیئت‌علمی و دانشجویان را از جمله وظایف اساسی سیاستگذاران و تصمیم‌گیران می‌داند، (شانایدا و همکاران، ۲۰۱۹) که جایگاه استاد به‌عنوان بخشی جدایی‌ناپذیر و تعیین‌کننده در ارائه فعالیت آموزشی و فعالیت پژوهشی دانشجویان می‌داند، (برنان و همکاران، ۲۰۱۹) که مشارکت دادن دانشجویان در فرایندهای پژوهشی و توانمندسازی اعضای هیئت علمی را ابزار مهم می‌داند و (داوودی‌راد و همکاران، ۲۰۲۱) که در میان عوامل مختلف توجه به استاد و دانشجو را از عوامل مؤثر در کارآفرینی اجتماعی آموزش عالی ایران می‌داند، همسویی دارد. درخصوص عناصر طراحی برنامه درسی یعنی اهداف آموزشی و پژوهشی، محتوای آموزشی و پژوهشی، فعالیت‌های یاددهی - یادگیری و ارزشیابی با درنظرگرفتن اینکه که هیچ برنامه‌ای بدون درنظر گرفتن این اجزا نمی‌تواند به موفقیت دست یابد، یافته‌های پژوهش حاضر در این بخش با پژوهش‌های (قورچیان و همکاران، ۲۰۱۴)، (برنان و همکاران، ۲۰۱۹)، (شانایدا و همکاران، ۲۰۱۹)، (برگلوند و همکاران، ۲۰۱۹)، (میرزاده مراغه و همکاران، ۲۰۲۲)، (صادقی‌فر و همکاران، ۲۰۲۲)، (اسچیلر و همکاران، ۲۰۲۱)، (ترک‌زاده و همکاران، ۲۰۲۰) و (فنگ، ۲۰۱۷) که همگی بر افزایش شایستگی‌های تدریس و پژوهش، افزایش شایستگی‌ها و مهارت‌ها در یادگیری پژوهش‌محور، محتوای برنامه درسی پژوهش‌محور، ارزیابی ارتباط بین آموزش و پژوهش و استفاده از فناوری‌های یکپارچه در تدریس و پژوهش تأکید داشتند، مشابهت دارد. در مورد ابزار اجرای برنامه که شامل: زمان، مکان و تجهیزات آموزشی و پژوهشی است باید بگوییم که هیچ آموزشی در خلأ اتفاق نمی‌افتد و باید برای آموزش و پژوهش از زمان، مکان و ابزار و تجهیزات لازم و مناسب برخوردار بود. در این زمینه نیز نتایج پژوهش با تحقیقات (برگلوند و همکاران، ۲۰۱۹)، (ترک‌زاده و همکاران، ۲۰۲۰) که بر اهمیت زمان و مکان آموزش و پژوهش و همچنین امکانات و تجهیزات تأکید داشتند، همسویی دارد. عوامل مؤثر یکی دیگر از مؤلفه‌های چارچوب برنامه درسی ارتباط‌ساز است که طبق تحلیل صاحب‌نظران مشارکت‌کننده در پژوهش حاضر، بر پیوند آموزش و پژوهش مؤثر می‌باشد و ممکن است بر پیشرفت این پیوند تأثیر مثبت بگذارد یا اینکه با سیاست‌گذاری‌های آموزشی نادرست، تخصیص نیافتن بودجه کافی به امر آموزش و پژوهش، صلاحیت‌های ناکافی استادان و قابلیت‌ها و استعداد‌های سطح پایین دانشجویان، باعث کاهش سرعت در برقراری ارتباط شود. در این زمینه نتایج با پژوهش‌های (قورچیان و همکاران، ۲۰۱۴)، (کندخداپور و قیومی‌برقویی، ۲۰۱۵)، (شانایدا و همکاران، ۲۰۱۹)، (برگلوند و همکاران، ۲۰۱۹)، (سرگزی و حسینقلی‌زاده، ۲۰۲۰)، (کوبین، ۲۰۱۶)، (اسچیلر و همکاران، ۲۰۲۱)، (فنگ، ۲۰۱۷) و (برنان و همکاران، ۲۰۱۹) که به میزان توجه سیاستگذاران آموزشی و حمایت‌های مالی دولت‌ها از طرح‌های آموزشی - پژوهشی دانشگاه‌ها و همچنین قابلیت‌ها و صلاحیت‌های استادان و ویژگی‌های دانشجویان اهمیت داده‌اند، هم‌جهت است. مؤلفه

نهایی در چارچوب طراحی شده، پیامدهای برنامه درسی ارتباط‌ساز است. پیامدهای پیوند آموزش و پژوهش در برنامه درسی ارتباط‌ساز شامل چندین مقوله است که این مقوله‌ها در ابعاد فردی، سازمانی و فراسازمانی مورد توجه قرار گرفته است. در بعد فردی به پیشرفت استاد و دانشجو، در بعد سازمانی به رشد و توسعه دانشگاه و همچنین به کاربردی شدن برنامه‌های درسی و در بعد فراسازمانی به پیشرفت کشور در ابعاد گوناگون و گسترش افق‌های دانش منجر خواهد شد. این نتایج با پژوهش‌های (برگلوند و همکاران، ۲۰۱۹)، (خان، ۲۰۱۷)، (برنان و همکاران، ۲۰۱۹)، (اسچیلر و همکاران، ۲۰۲۱) و (میسینی و همکاران، ۲۰۲۰) که آنها نتایج پیوند را توسعه ملی، ارتقای استانداردهای کلی آموزشی و پژوهش، افزایش شایستگی‌های استادان و مهارت‌های نظری و عملی دانشجویان، توسعه قابلیت‌های اشتغال‌زایی، پاسخگویی به نیازهای جامعه و توسعه مرزهای دانش می‌دانند، مطابقت دارد. براساس پژوهش حاضر و سایر پژوهش‌های بیان شده، به جرأت می‌توان گفت که نوع و چگونگی برنامه درسی دانشگاه‌ها می‌تواند تغییرات اساسی در نظام آموزش عالی و به تبع آن در بخش‌های مختلف جامعه ایجاد کند و اگر در برنامه درسی که به منزله قلب دانشگاه قلمداد می‌شود، به ارتباط بین آموزش و پژوهش توجه شود منجر به تحولات فردی، سازمانی و اجتماعی خواهد شد. در واقع برنامه درسی ارتباط‌ساز، مفری برای خروج برنامه درسی از رکود و ورود به اقلیم‌ها و اکوسیستم‌های جدید و نزدیک شدن دانشگاه‌ها به جامعه، صنعت، بازار کار، توسعه نوآوری، کارآفرینی و حل مسائل اجتماعی می‌باشد.

در این پژوهش، بخشی از مؤلفه‌های چارچوب برنامه درسی ارتباط‌ساز احصا شد، ولی مانند همه پژوهش‌ها این تحقیق نیز محدودیت‌هایی دارد. مهم‌ترین محدودیت‌های پژوهش حاضر عبارتند از: دشواری در هماهنگی با مصاحبه‌شوندگان و صاحب‌نظران به علت همه‌گیری بیماری کرونا، فقدان منابع علمی کافی و دسترسی نداشتن به اطلاعات دانشگاه‌های موفق دنیا در این زمینه و همچنین آشنا نبودن متخصصان برنامه درسی دانشگاهی با اصطلاح برنامه درسی ارتباط‌ساز. باتوجه به جدید بودن موضوع پژوهش پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های تکمیلی در زمینه سایر ابعاد و مؤلفه‌های چارچوب برنامه درسی ارتباط‌ساز صورت بپذیرد و همچنین به موانع و عوامل تسهیل‌گر در اجرای برنامه درسی ارتباط‌ساز پرداخته شود. در زمینه فرصت‌ها و تهدیدهای اجرای برنامه درسی ارتباط‌ساز تحقیقاتی انجام شود و پژوهش‌های تطبیقی در این زمینه بین دانشگاه‌های ایران و دانشگاه‌های موفق دنیا به عمل بیاید.

سپاسگزاری

از تمامی بزرگوارانی که صبورانه در انجام این پژوهش ما را یاری دادند سپاسگزاریم.

تعارض منافع

پژوهش حاضر تعارض منافع ندارد.

References

- Abedin, B., Akbari Emami, S., & Abbasnejad, T. (2020). designing a conceptual model of Talent Turnover among Iranian Organizations: An Exploratory Research in ICT industry. *Journal of Sustainable Human Resource Management*, 2(2), 49-64. <https://doi.org/10.22080/shrm.2020.2673>
- Ahamed, F., Hassanli, R., Iqbal, A., & Corcoran, P. (2017, November 13-16). *Effectiveness of Teaching Research Nexus to Enhance Students' Learnings* [Conference session]. 7th World Engineering Education Forum, Kuala Lumpur, Malaysia. <https://doi.org/10.1109/WEEF.2017.8467083>
- Bazdar Gamchi Gayeh, M., Fathi Vajargah, K., Arefi, M., & Farasatkah, M. (2020). Intellectual and theoretical Origins of the Shadow curriculum and recognition of its evidences In

- educational system of Iran. *Research in Curriculum Planning*, 17(64), 1-17. <https://doi.org/10.30486/jsre.2020.584895.1338>
- Berglund, P., Dannelun, P., Lee Chan, W., Gold, J., Han, S., Hansson, H., Harvey, S., Song Huang, J., Larsson, A-C., Linton, S., McInerney, G., Magnell, M., Popov, O., Quttineh, N. H., Richards, T., Song, J., Switzer, A. D., Tegler Jerselius, K., Vikström, S., . . . Ellervik, U. (2019). Linking education and research: a roadmap for higher education institutions at the Dawn of the Knowledge Society. *Preprints*, 1-23. <https://doi.org/10.20944/preprints201904.0195.v1>
- Brennan, L., Cusack, T., Delahun, E., Kuznesof, S., & Donnelly, S. (2019). Academics' conceptualisations of the research-teaching nexus in a research-intensive Irish university: A dynamic framework for growth & development. *Learning and Instruction*, 60, 301-309. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2017.10.005>
- Davoudirad, D., Abbaspour, A., & Meigounpoory, M. (2021). Designing and Validation of Social Entrepreneurship Model for Higher Education in Iran. *Journal of Research in Educational Science*, 15(54), 33-50. https://www.jiera.ir/article_147877.html?lang=en
- Fathi Vajargah, K. (2021). Theoretical Foundations of Re/Multicontextualisation of Curriculum Studies Ecosystems: (From idea of aquarium curriculum to a theory of multiverse curriculum studies). *Journal of higher education curriculum studies*, 11(22), 89-98. https://www.icsajournal.ir/article_128285.html
- Fathi Vajargah, K., Musapour, N., & Yadegarzadeh, G. (2018). *Higher Education Curriculum Planning (Introduction to Concepts, Perspectives and Patterns)* (2 ed.). Mehraban Book Institute Publisher. <https://www.gisoom.com/book/11466903>
- Fung, D. (2017). *A connected curriculum for higher education*. University College London Press. https://books.google.com/books/about/A_Connected_Curriculum_for_Higher_Educat.html?id=CUdLDwAAQBAJ
- Ghouchian, N. G., Jaafari, P., Ganeni, M., & Shayan, S. (2014). Teaching-Research Nexus in the World's Top Universities: a Review Study with Presenting a Conceptual Model. *Iranian Journal of Medical Education*, 14(8), 715-730. <http://ijme.mui.ac.ir/article-1-2652-en.html>
- Glaser, B. G. (1998). *Doing Grounded Theory: Issues and Discussions*. Sociology Press. <http://books.google.com/books?id=XStmQgAACAAJ>
- Glaser, B. G., & Holton, J. (2005). Staying open: The use of theoretical codes in grounded theory. *The Grounded Theory Review*, 5(1), 1-20. <https://groundedtheoryreview.com/2005/11/21/1487/>
- Glaser, B. G., & Holton, J. (2007). Remodeling grounded theory. *Historical Social Research, Supplement 19*, 47-68. <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/28834>
- Jackson, P. (1992). Conceptions of curriculum and curriculum specialists. In *Handbook of research on curriculum/Prentice Hall* (pp. 3-40). MacMillan. <https://stars.library.ucf.edu/cirs/2278/>
- Kadkhodapoor, J., & Gayumi Abarghui, A. (2015). The Relationship between Education and Research in Modern Universities. *Science and Technology Policy Letters*, 4(3), 29-46. https://stpl.ristip.sharif.ir/article_1377.html?lang=en
- Khan, M. A. (2017). Achieving an appropriate balance between teaching and research in institutions of higher education: An exploratory study. *International Journal of Information and Education Technology*, 7(5), 341-349. <https://doi.org/10.18178/ijiet.2017.7.5.892>

- Kiaee Jamali, S. M., Fathi Vajargah, K., Moosapoor, N., & Khorasani, A. (2018). The evolution of curriculum in Iran's higher education system. *The Journal of New Thoughts on Education*, 14(2), 41-76. <https://doi.org/10.22051/jontoe.2018.20054.2191>
- Madani, S. A., Kavyani, E., Saeidipour, B., & Laei, S. (2018). Explaining and Designing the Pattern of Dynamism and Persistence of the Higher Education System: Grounded Theory Approach. *Journal of Research in Educational Systems*, 12(43), 165-183. <https://doi.org/10.22034/jiera.2018.83770>
- Mirzadeh Maragheh, K., Oladian, M., & Imani Gelepordesari, M. N. (2022). Providing a Model for Improving the Performance of Technical and Vocational Universities based on Educational Needs until 2030 in Iran. *Quarterly Scientific Journal of National University of Skills*, 19(Special Issue), 13-42. <https://doi.org/10.48301/kssa.2022.299390.1669>
- Misni, F., Mahmood, N., & Jamil, R. (2020). The effect of curriculum design on the employability competency of Malaysian graduates. *Management Science Letters*, 10(4), 909-914. <https://doi.org/10.5267/j.msl.2019.10.005>
- Pan, W., Cotton, D., & Murray, P. (2014). Linking research and teaching: context, conflict and complementarity. *Innovations in Education and Teaching International*, 51(1), 3-14. <https://doi.org/10.1080/14703297.2013.847794>
- Quinn, B. C. (2016). Teaching and research in mid-career management education: Function and fusion. *Teaching Public Administration*, 34(1), 7-18. <https://doi.org/10.1177/0144739415602526>
- Sadeghifar, J., Saeidian Khorasgani, N., & Baratali, M. (2022). Thematic Analysis of Educational Dimensions and Components in the Development of Vocational Technical Education. *Quarterly Scientific Journal of National University of Skills*, 19(2), 113-136. <https://doi.org/10.48301/kssa.2021.282824.1491>
- Sargazi, A., & Hosseingholizadeh, R. (2020). The Relation between Teaching and Research in Academia: A Systematic Review. *Higher Education Letter*, 12(48), 7-36. https://journal.sanjesh.org/article_38177.html?lang=en
- Schiller, U., Jaffray, P., Ridley, T., & Du Plessis, C. (2021). Facilitating a participatory action learning action research process in a higher educational context. *Action Research*, 19(2), 301-317. <https://doi.org/10.1177/1476750318776715>
- Shanaida, V., Vitenko, T., Drozdziel, P., & Madlenak, R. (2019, March 11-13). *The role of education and research in the learning process of university students* [Conference session]. 13th International Technology, Education and Development Conference, Valencia, Spain. <https://doi.org/10.21125/inted.2019.0213>
- Torkzade, J., Parse, W., Marzoghi, R., & Mohammadi, M. (2020). framework of Responding to environment in higher education curriculum. *Journal of New Approaches in Educational Administration*, 11(5), 211-248. https://jedu.marvdasht.iau.ir/article_4454.html?lang=en
- Torkzadeh, J., & Keshavarzi, F. (2016). The Effectiveness of Medical Education Curriculum: Internal, External and Institutional. *Educational Development of Judishapur*, 7(1), 10-21. https://edj.ajums.ac.ir/article_89510.html?lang=en
- Torkzadeh, J., & Nekoomand, S. (2015). Validating the scale of university's power of response to environment. *Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities*, 5(8), 241-252. <https://doi.org/10.5958/2249-7315.2015.00210.5>